

การจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพ

The Military Think Tanks

บทความวิชาการ

สมบัติ พิมพ์*

Sombat Pimpe*

Information is Power: Knowledge is Power

Wisdom is Power

ผู้ใดครองข้อมูลข่าวสาร ผู้ใดครองความรู้ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ครองอำนาจ ข้อมูลข่าวสารนับวันยิ่งมีความสำคัญ การมีข้อมูลมากมายนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการครองอำนาจ แต่การจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีมากมายในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ให้ออกมาเป็นความรู้ ความคิด จิตวิทยา อย่างเฉลียวฉลาด หรือเกิดความรอบรู้ที่เรียกว่าปัญญาจะนำไปสู่การพัฒนากองทัพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่กองทัพต้องจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพขึ้น

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง ที่มีขอบข่ายกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข่าวสาร ข่าวกรอง มีระดับ มิติ ตัวแสดง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก กองทัพจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่มามีหน้าที่เช่นเดียวกับสมองของมนุษย์โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่างๆ อินเทอร์เน็ต หน่วยงานทางวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า

๑. กองทัพต้องเผชิญกับความท้าทายจากสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง ความหลากหลายของข้อมูลข่าวสาร และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศจนนำไปสู่การแปลงข้อมูลไปสู่ความรู้ ปัญญา ตามคำกล่าวที่ว่า ผู้ใดครองปัญญาได้นั้น ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ครองอำนาจ (Wisdom is Power)

๒. สงครามสมัยใหม่เป็นสงครามที่ไร้เขต ไร้แนว มีมิติที่หลากหลาย มุ่งเอาชนะทางความคิดจำเป็นที่กองทัพต้องมืองค์กรสมองเป็นหน่วยการทำงาน

๓. กองทัพอังกฤษได้ตระหนักในการใช้อำนาจกำลังรบทั้งกายภาพ และทางด้านนามธรรมหรืออำนาจกำลังรบทางความคิด ได้ริเริ่มก่อตั้งสถาบันองค์กรสมองจากประเทศอังกฤษจนขยายไปสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และจีน โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวน Think Tank มากที่สุดในโลก โดยประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และจีนต่างตระหนักและเห็นความสำคัญของการมืองค์กรสมอง Think Tank

* กองวิชาเสนาธิการร่วม วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

Joint Staff Studies Division, Joint Staff College

E-mail: jj.sombat@gmail.com

๔. กองทัพอไทยจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ศรีธธา เป็นแกนกลางด้านความมั่นคง และมีบทบาทในการกำหนดนโยบายชี้แนะนโยบายให้ข้อเสนอแนะนโยบายความมั่นคงที่รอบรู้ เท่าทันสถานการณ์

๕. คุณลักษณะขององค์กรสมองของกองทัพจะเป็นองค์กรนำในระบบการวางแผนยุทธศาสตร์หลอมรวมผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นองค์กรที่ตระหนักถึงสถานการณ์ และเท่าทันสถานการณ์ในอนาคต การที่กองทัพจะมีศักยภาพในการรองรับปรับตัวทางยุทธศาสตร์ มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีนั้นกองทัพต้องมีศักยภาพในการบริหารจัดการความไม่แน่นอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพขึ้น

คำสำคัญ: องค์กรสมอง, ปัญญา, การปรับตัวทางยุทธศาสตร์

Abstract

The purpose of this study is to analyze the changes in the security environment with an extensive range of information. It related to intelligence with many factors and dimensions involved by using Data from documents, internet online and academic departments to show that there are needs for the agency to act like the brains of Humans. The findings of study were as follow

1. Armed Forces is facing the challenges from changing circumstances and contexts of security. The variety of information and advancement of information technology are used to transform knowledge into wisdom. It goes by the saying "Whoever controls intelligence and intellectual, he can be empowered" (Wisdom is power)

2. Modern Warfare is multidimensional, has neither boundary nor zone. War can be won

by the conceptual aspect. It is crucial that Armed Forces has an agency that serves as the brain for threat assessment.

3. British armed forces, who were aware of the use of both physical combat power and the soft power, has initiated an Think Tank organization which expand into other countries such as the United States, Germany and China. Nowadays the United States has the highest number of Think Tank in the world.

4. Thai Armed Forces will play a key role in building trust and security and becomes a core in the policy building measures and recommending security policy.

5. The Armed Forces' brain organization (Think Tank) will be leading in the strategic planning, mobilizing experts in all fields to work together. The Think Tank has to be aware of the changing scenarios and adapts itself for the future.

To boost the potential of Thai Armed Forces for strategic planning and adaptation, the Armed Forces need to establish that brain organization.

Keywords: Think Tank, Wisdom, Strategic Adaptation

กล่าวนำ

กองทัพดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเหนือกว่าทางยุทธศาสตร์ เอาชนะภัยคุกคามทุกรูปแบบได้อยู่เสมอ ลักษณะกองทัพเป็นโครงสร้างแบบราชการการทำงาน มีผลข้างเคียงคือการปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์

สภาพแวดล้อม การบริหารจัดการงานในกองทัพมีเรื่อง การเตรียมกำลัง และการใช้กำลัง ในการตอบสนองภัยคุกคาม ความท้าทายอยู่ที่การประเมินภัยคุกคามให้แม่นยำ การมี ข้าราชการที่แม่นยำ ถูกต้อง ข้าราชการมีคุณภาพ สามารถ แจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ สร้างโอกาสให้กับประเทศ สร้างภูมิคุ้มกันของสังคมไทย ในทุกระดับ มีระบบการปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบท ของภัยคุกคาม ใช้ระบบการควบคุมที่มีเครือข่ายเป็น ศูนย์กลางนำเข้าสู่กระบวนการตกลงใจ ต้องตกลงใจให้เร็ว ปฏิบัติให้เร็ว ทำให้กองทัพมีความพร้อมในการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ กองทัพมีความพร้อมในการรองรับ ปรับตัวทางยุทธศาสตร์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่คงที่ ผันผวน ไม่แน่นอน ดังนั้น กองทัพจำเป็นต้องมีองค์กรใหม่เข้ามาทำหน้าที่ ในการวิเคราะห์ ประเมินภัยคุกคาม ประเมินผลกระทบ เข้าถึง เกาะติดตัวแสดงต่าง ๆ มิติต่าง ๆ ด้านความมั่นคง ทั้งในภาพรวมและรายย่อยของภัยคุกคาม องค์กรนั้น คือ องค์กรสมองของกองทัพ

ด้วยการมีองค์กรสมอง เข้ามาทำหน้าที่ด้านการ ข้าราชการด้วยกระบวนการใหม่ แตกต่างจากกระบวนการ ข้าราชการในอดีต จะเป็นกลไกในการยกระดับการพัฒนา งานด้านการข้าราชการให้มีศักยภาพตามบริบทของสภาพ แวดล้อมด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวได้ว่าองค์กรสมอง (Think Tank) มีความสำคัญต่องานการข้าราชการอย่างยิ่ง เนื่องจากงานการข้าราชการเป็นผลลัพธ์หรือผลผลิตของ องค์กรสมอง (Think Tank) เป็นข้าราชการในเชิงยุทธศาสตร์ มีกรอบขอบข่ายเกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง มีผลใน เชิงการกำหนดนโยบาย มีการรวบรวมและประมวลผลข้อมูล ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์โลก อาจกล่าวได้ว่า ผลผลิตขององค์กรสมองคือความคิด สติปัญญา เป็นต้นเหตุ ของระบบงานความมั่นคงทั้งหมด เมื่อเหตุตึงเครียดการ ต่าง ๆ ที่ตามมาย่อมส่งผลดีและส่งผลเชื่อมโยงสัมพันธ์ ขับช้อนต่อการกำหนดนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ กำหนด เป้าหมาย วิสัยทัศน์ กำหนดรูปแบบการปฏิบัติ การกำหนด แนวทางปฏิบัติ การใช้เครื่องมือหรือทรัพยากรตอบสนอง เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่ามิติความมั่นคงนั้นมีครอบคลุมทั้งภายในประเทศ ข้ามแดน ภายในภูมิภาค และมีมิติในระดับโลก นอกจากนั้นแล้วแต่ละประเด็นความมั่นคงยังมีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้อง ทับซ้อน จนอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบภัยคุกคามด้านความมั่นคงในอนาคต จะมีทั้งสงครามตามแบบ สงครามนอกแบบ สงครามตัวแทน สงครามเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย ผลผสมผสานรูปแบบการปฏิบัติการอื่น ๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงสมบูรณ์แบบ เป็นภัยคุกคามทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงมนุษย์ จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงจากแผนภาพข้างต้นจะมีความไม่แน่นอนสูง เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมากจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างมีทักษะสูงในการวิเคราะห์ ประเมินค่า ตีความข่าวสาร อีกทั้งจำเป็นที่จะต้องมีการช่วยเหลือในการให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงของประเทศ

กองทัพท่ามกลางบริบทของข้อมูลข่าวสาร

การยุติของสงครามเย็นที่ฝัสนานเข้ากับความจริงยุคก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการคมนาคมสื่อสารที่เกิดขึ้นในช่วงท้ายศตวรรษที่ ๒๐ ได้ทำให้ระบบความมั่นคงระบบโลก เชื่อมโยงถึงกันเป็นหนึ่งเดียวกลายเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และทำให้ประเทศต่าง ๆ เผชิญกับสถานการณ์เชิงแข่งขัน ที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นท่ามกลางโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ทำให้สังคมอุตสาหกรรมเปลี่ยนเป็นสังคมบริการ หรือสังคมสารสนเทศ ที่ปัจจัยด้านความรู้ (Knowledge) หรือสารสนเทศ (Information) กลายเป็นทรัพยากรสำคัญ

ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม สังคมสารสนเทศ เป็นสังคมที่มีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมสารสนเทศ หรือสังคมบนฐานความรู้ และ/หรือข้อมูลข่าวสารจึงเป็นทั้งเครื่องมือ และต้นทุนทางสังคมที่สำคัญ จากการศึกษาที่สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมยุคเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความมั่นคงบนฐานความรู้ ซึ่งเป็นยุคที่ต้องอาศัยการสร้าง การกระจาย และการใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ที่ทำให้เกิดการเติบโตด้านองค์ความรู้ ทำให้การตกลงใจขององค์กรสอดคล้องกับสถานการณ์ กองทัพอยู่ภายใต้สถานการณ์และสภาพแวดล้อมด้านข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีระบบหรือองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นสมองบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร คัดสรร กลั่นกรอง วิเคราะห์ ผลกระทบต่องานของกองทัพ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง จำเป็นอย่างยิ่งที่กองทัพจะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคง ที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ทั้งเชิงมิติที่หลากหลาย และในระดับขนาดที่แตกต่างกัน โดยต้องสร้างความได้เปรียบที่ต้องอาศัยความรู้อันมีทักษะ ประสบการณ์ เทคโนโลยี ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจดังคำกล่าวที่ว่า Information is Power: Knowledge is Power ผู้ใดครองข้อมูลข่าวสาร ผู้ใดครองความรู้ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ครองอำนาจ ข้อมูลข่าวสารนับวันยิ่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น การมีข้อมูลมากมายนั้นยังไม่เพียงพอต่อการครองอำนาจ แต่การจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีมากมายในโลกยุคโลกาภิวัตน์ให้ออกมาเป็นความรู้ ความคิด จิตวิทยา อย่างเฉียบพลันหรือเกิดความรอบรู้ที่เรียกว่าปัญญา นั้นต้องได้มาจากองค์กรสมองเพื่อการพัฒนา ด้วยการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารไปสู่ความรู้ จนถึงในระดับการสร้างปัญญาอันจะทำให้กองทัพเป็นองค์กรอัจฉริยะภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า Wisdom is Power

สงครามสมัยใหม่สงครามไร้พรมแดนไร้เขตไร้แนวมุ่งเอา ชนะทางความคิด

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำสงครามแบบดั้งเดิม หรือสงครามตามแบบ มาสู่สงครามสมัยใหม่ที่รู้จักกันในชื่อ “สงครามอสมมาตร” (Asymmetric Warfare) “สงครามยุคที่ ๔” (4th Generation) ซึ่งเป็นลักษณะของสงครามก่อความไม่สงบในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางด้านยุทธศาสตร์ด้านข้อมูลข่าวสาร และพัฒนาการของเครื่องมือ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่นำข่าวสารมาใช้ในยุคของโลกไร้พรมแดน เช่น การใช้ดาวเทียม การใช้เครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ การใช้ไวรัสคอมพิวเตอร์ หรือสื่อชนิดใหม่ ๆ ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ฯลฯ มีการนำมาใช้มากยิ่งขึ้น ข้อมูลข่าวสารมีผลกระทบต่อการตกลงใจทางทหาร นับได้ว่า ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำสงครามให้ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันการปฏิบัติการข่าวสารถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในระดับแนวหน้าของการปฏิบัติการทางทหาร ทั้งนี้เพราะการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในสนามรบสามารถทำให้การเผยแพร่ข้อมูลและการควบคุมพื้นที่ในสนามรบ (Battle Space) มีประสิทธิภาพอย่างมาก และถือเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้นำทางทหารจะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการทำการรบ เพราะในการทำสงครามนั้น ฝ่ายทหารจำเป็นต้องเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของฝ่ายตรงข้าม และต้องมีการพิสูจน์ทราบเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้าม ๓ ประการ ได้แก่

๑) ศักยภาพของฝ่ายตรงข้ามในการปฏิบัติการ โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เพราะการสนับสนุนจากประชาชนเป็นแหล่งที่มาสำคัญที่สุดของพลังอำนาจแห่งชาติ การสนับสนุนจากประชาชนช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับกองกำลัง การเคลื่อนไหวอย่างเสรี และกำลังใจในการต่อสู้ของฝ่ายตรงข้าม

๒) เจตนาภรณ์ในการต่อสู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ว่าฝ่ายตรงข้ามคิดจะต่อสู้ต่อไป หรือยอมแพ้ ทั้งนี้เพราะหากฝ่ายตรงข้ามเห็นว่าสงครามข้างหน้าฝ่ายของตนมีโอกาสจะชนะ ย่อมมีการระดมสรรพกำลังเข้าต่อสู้อย่างเต็มที่ ในทางกลับกันหากฝ่ายตรงข้ามตระหนักว่า ไม่มีโอกาสชนะสงคราม ก็อาจยอมเจรจา ยอมถอนกำลังทหาร หรือยอมวางอาวุธ เป็นต้น

๓) กระบวนการทางความคิดของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้ ความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารและห้วงเวลาที่เหมาะสมของสถานการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ฝ่ายตรงข้ามใช้ตัดสินใจในการปฏิบัติการ ทั้งนี้การเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของฝ่ายตรงข้ามนั้น สามารถใช้การปฏิบัติการข่าวสารในการทำให้ฝ่ายตรงข้ามยับยั้งการปฏิบัติการ หรือเปลี่ยนความคิดในการปฏิบัติการ รวมทั้งยังช่วยขัดขวางการปฏิบัติการข่าวสารของฝ่ายตรงข้ามได้เช่นเดียวกัน โดยอาจจะเป็นการลดหรือขัดขวางการติดต่อสื่อสารของฝ่ายตรงข้าม และระหว่างฝ่ายตรงข้ามกับประชาชน อย่างไรก็ตามในโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร กล่าวได้ว่าเครือข่ายของข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ในระบบมีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนมาก ทั้งภายในแต่ละประเทศ และระหว่างประเทศ ขณะที่ระบบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ (Information Systems) แต่ละระบบล้วนเป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานของระบบข้อมูลข่าวสาร ซึ่งส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงเอาระบบข้อมูลข่าวสารย่อย ๆ มารวมไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของกองทัพที่ได้มีการนำระบบการบัญชาการรบสมัยใหม่หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า C4I (Command, Control, Communication, Computer and Intelligence) มาใช้ อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการของการรบในปัจจุบันและอนาคตได้ก้าวเข้าสู่การทำสงครามสมัยใหม่ที่มีการพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลข่าวสาร

ด้านการทหาร (Defense Information Infrastructure) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาสามารถโจมตีกองกำลังของอิรักได้อย่างแม่นยำ ในระยะไกลในช่วงสงครามอ่าวเปอร์เซีย และสงครามครั้งต่อ ๆ มา ด้วยการนำเอาอาวุธนำวิถีสมัยใหม่ (Smart Weapon) มาใช้ หรือมีการบัญชาการรบจากศูนย์บัญชาการในสหรัฐฯ ที่อยู่ห่างไกลจากยุทธบริเวณ ด้วยการนำระบบการติดต่อสื่อสารผ่านดาวเทียมมาใช้เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ สงครามในอนาคตจึงเป็นสงครามที่จะต้องพึ่งพาระบบข้อมูลข่าวสารอย่างมาก และความเหนือกว่าของระบบข้อมูลข่าวสารอาจจะกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดชัยชนะหรือความพ่ายแพ้ของสงครามในโลกสมัยใหม่ ในทางทหารกองทัพมีหน้าที่โดยตรงในการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ ทั้งในยามสงครามและยามสงบ ด้วยเหตุนี้ กองทัพจึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาท้าทายหรือปัญหาเผชิญหน้าที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านความมั่นคงอยู่ตลอดเวลา อันจะทำให้กองทัพสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาที่เวลานั้นต้องรวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการ การควบคุม การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การจัดระเบียบ การประเมินค่า และการใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ด้วย ภายใต้สถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปฏิบัติการข่าวสารได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่เข้ามามีส่วนช่วยทำให้ภารกิจเหล่านั้นบรรลุผลสำเร็จได้ กล่าวคือจะช่วยเสริมสร้างอำนาจการรบ เสริมประสิทธิภาพในการตัดสินใจ การสั่งการ การวางแผน การสนธิกำลัง รวมถึงการรู้ถึงศักยภาพทั้งที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนช่วยให้การป้องกันประเทศเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การจะใช้การปฏิบัติการข่าวสารให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่นั้น สิ่งสำคัญที่สุด

ก็คือ ในการเปลี่ยนผ่านข้อมูลข่าวสาร พัฒนาไปสู่ข่าวกรอง ความรอบรู้ จนนำไปสู่ความชาญฉลาด หรือปัญญา นั้น จะเกิดขึ้นได้ด้วยกองทัพต้องมียุทธศาสตร์มองเป็นหน่วยเป็นองค์การทำงานที่อยู่ในส่วนบัญชาการ

กองทัพอังกฤษได้ตระหนักและให้ความสำคัญด้านอำนาจกำลังรบทางความคิด

แนวทางการดำเนินกลยุทธ์ของอังกฤษนั้นได้เปลี่ยนไปในลักษณะที่เน้นการทำลายความเป็นปึกแผ่นและเอาชนะเจตจำนงของข้าศึกมากกว่าการทำลายทางกายภาพหรือทำลายทางวัตถุ อาจเรียกได้ว่าใช้แนวทางโดยอ้อม (Indirect Approach) ที่ให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบของอำนาจกำลังรบด้านแนวความคิด และมโนคติมากกว่าองค์ประกอบทางกายภาพ แนวทางนี้ใช้เครื่องมือที่ใช้ความรุนแรงและมาใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดผลที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจ, บ่อนทำลายเจตจำนง และทำลายความเป็นปึกแผ่นของข้าศึก ใช้ความเข้มแข็งโจมตีจุดอ่อนของข้าศึกอย่างหนุ่นเนื่องและสอดสัมพันธ์กับจังหวะการรบประกอบกันทั้งทางกายภาพและทางนามธรรม ซึ่งแนวทางดังกล่าวนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์อย่างรวดเร็วและได้ผลที่สูงกว่า ทรัพยากรที่เสียไปอย่างมาก สอดคล้องกับหลักการพิชัยสงครามซุนวู บทที่ ๑๓ ที่กล่าวว่า การเอาชนะสงครามนั้นต้องเอาชนะให้เร็ววัน หากไม่ชนะในเร็ววันแล้วจะส่งผลกระทบต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจ ต้นทุนการทำสงครามประเทศชาติก็อ่อนด้อยกำลังทางเศรษฐกิจ ประชาชนจะอดอยากเนื่องจากต้องเก็บภาษี หรือต้องเกณฑ์ประชาชนและทรัพยากรมาทำการรบ ประกอบกับสนาบรมในศตวรรษที่ ๒๑ ความเข้มแข็งของกองทัพมิได้เกิดจากการรวมอำนาจการยิง ไม่ใช่จำนวนคน หรือรถถังเพียงอย่างเดียว เมื่อไม่สามารถเอาชนะเจตจำนงของฝ่ายตรงข้ามได้ฝ่ายตรงข้ามจะเปลี่ยนวิธีการสู้รบด้วยวิธีการอสมมาตร เปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ในรูปแบบอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่าหากไม่สามารถ

เอาชนะเจตจำนงของฝ่ายตรงข้ามได้แม้ว่าจะยุติการรบ แต่สงครามยังคงดำเนินการสืบเนื่องต่อไป การเอาชนะเจตจำนงได้นั้นกองทัพจะต้องมีโครงสร้างองค์กรในการทำสงครามทางความคิด หรือสงครามทางปัญญา หากกองทัพต้องการปรับตัวให้มีความยืดหยุ่น มีศักดิ์ศรี อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้นั้น กองทัพจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพขึ้น เพื่อเป็นเสาหลักด้านความมั่นคงของประเทศชาติสืบไป

กระแสการต่อสู้แข่งขัน การแย่งชิงชิงดำรงอยู่อยู่กับมนุษยชาติไม่ขาดสาย สงครามโลกที่ผ่านมาสอนให้มนุษยชาติรู้ซึ่งถึงความเสียหายบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก แต่การต่อสู้การแข่งขันยังคงดำรงอยู่ต่อไปต้องยอมรับว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกใบนี้ต่างมุ่งที่จะครอบครองดินแดน และทรัพยากรของประเทศอื่น อันเป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาคมโลกต้องเผชิญหน้ากันในสงครามที่ใช้กำลังทหาร หรือสงครามที่ใช้ความคิดและปัญญา สงครามในเชิงเศรษฐกิจ หรือรูปแบบของสงครามสมัยใหม่จะต้องลดความเสียหายทางกายภาพให้เหลือน้อยที่สุด ต้องหาทางได้ชัยชนะโดยไม่ต้องทำการรบ สงครามจึงเปลี่ยนรูปแบบไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสงครามทางการเมือง สงครามทางการทูต สงครามความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สงครามทางเศรษฐกิจ สงครามทางสังคม สงครามทางวัฒนธรรม สงครามนวัตกรรม สงครามทางวิทยาศาสตร์ และสงครามในรูปแบบอื่น ๆ ผสมผสานเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน ดังนั้นแต่ละประเทศจึงต้องใช้ความคิด ใช้ความฉลาด ให้มีความสำคัญในสงครามเชิงปัญญากันมากยิ่งขึ้น แต่สำหรับสงครามที่ใช้กำลังทหารก็จะอยู่ในลำดับรองเพื่อรองรับแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นจากสงครามเชิงปัญญา ปัจจุบันสงครามปัญญาสะท้อนให้เห็นเด่นชัดออกมาในรูปแบบสงครามทางเศรษฐกิจ ที่มีก็จะใช้กลยุทธ์ที่จะโจมตีจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้าม หรือการเอาประโยชน์จากกระแสที่สร้างขึ้น อาทิ การบริโภค สิ่งบันเทิงและอบายมุข การบริโภคด้านการบริการทาง

การสื่อสาร การบริโภคอาหารฟาสต์ฟูด การบริโภคเครื่องสำอาง เครื่องแต่งตัวต่าง ๆ หลังจากยุคจักรวรรดินิยมยุติบทบาทลงไป ผู้นำประเทศต่าง ๆ ล้วนมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการใช้กำลังอาวุธและทหารในการยึดครองประเทศชาติอื่นย่อมมีข้อเสียหลายอย่างมหันต์ จึงต้องมีแนวทางอื่นเพื่อขยายอำนาจโดยไม่ถูกต่อต้าน ไม่มีข้อเสียหรือมีข้อเสียน้อยที่สุด จึงมีนโยบายที่ถูกเสนอมามากจากสถาบันวิจัยที่ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลประเทศของตนให้ใช้ความคิดและปัญญาในการควบคุมประเทศต่าง ๆ อันเป็นวิธีที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุด และมีผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

กองทัพอังกฤษหลังเอาชนะฝรั่งเศสได้จัดให้มีองค์กรสมองต้นกำเนิด Think Tank

องค์กรสมองของกองทัพอังกฤษได้ริเริ่มในลักษณะของ Think Tank เริ่มนำมาใช้ในทศวรรษ ๑๙๕๐ ในลักษณะสถาบันวิจัยเมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๘๖๓ ในอังกฤษเกิดจากในยุคของเวลลิงตัน แม่ทัพอังกฤษที่เอาชนะโปเลียน ได้ตั้งสถาบันชื่อว่า Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) ขึ้นโดยวัตถุประสงค์แล้ว คือสถาบันที่ใช้วิจัยศึกษาเชิงนโยบาย ถือว่าเป็นองค์กรสมองที่สังกัดหน่วยงานราชการ ในช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๑๐ ก็เกิดองค์กร Fabian Society คือแนวคิดทางด้านสังคมนิยมเสรีซึ่งอยู่ที่พรรค Labor ของอังกฤษ เป็นหลักแพร่กระจายไปยังอเมริกา โดยถือว่า Fabian Society เป็น Think Tank แรกในอเมริกาที่แตกสาขามาจากอังกฤษ ตั้งแต่ปี ๑๘๖๓ ถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๙๔๕) ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีการตั้งห้องบัญชาการสงคราม (War Room) ขึ้นมา ด้วยขอความช่วยเหลือเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการด้านความมั่นคงอย่างกว้างขวาง ห้องบัญชาการสงคราม (War Room) จึงครอบคลุมงานด้านการต่างประเทศและการทหารควบคู่กัน หรือ **มหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy)** ซึ่งถือเป็นที่มาของ

การเรียกว่า Brain Room ก่อน จึงพัฒนามาเป็น Think Tank จนต่อมาถูกนำมาใช้เรียก “สถาบันวิจัยนโยบาย” เพราะฉะนั้น คำเรียกที่เรียกว่า Think Tank ศัพท์ที่เป็นทางการในภาษาอังกฤษคือ Policy Institute แปลเป็นไทยว่า สถาบันนโยบาย หรือสถาบันวิจัยนโยบาย เพื่อตรวจสอบปัจจัยทั้งหมดนำมากำหนดนโยบาย กำหนดแผนการปฏิบัติ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา เกิด Think Tank เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นว่า แม้จุดเริ่มต้นจะเกิดจากอังกฤษแต่รากฐานของ Think Tank ส่วนใหญ่มาจากสหรัฐอเมริกา โดย Rand Corporation ที่มี Think Tank ติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของโลก เกิดจากรัฐบาลสหรัฐฯ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดจากการวิจัยทางด้านทหารและความมั่นคง หลังจากนั้น ได้ขยายเป็น Think Tank ที่ทำครอบคลุมทุกสาขาที่เรียกว่าเป็น Comprehensive Think Tank เหตุที่เกิด Think Tank เป็นปัจจัยสำคัญ คือการรับฟังความคิดเห็น การแก้ปัญหาบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ความจริง และงานวิจัยเป็นหลัก ธรรมชาติของสังคมจะมีลักษณะพหุสังคม แต่ละสังคมมีการเรียนรู้ในบริบทของประสบการณ์ที่แตกต่าง การขับเคลื่อนสังคม หรือการขับเคลื่อนกองทัพจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำงาน ของสมองในรูปแบบของการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประเมินค่า การตีความ การพูดจาวิพากษ์วิจารณ์ การส่งสมมติความรู้ การศึกษา การค้นคว้า การวิจัย การมีข้อมูลที่เพียงพอเพื่อประกอบแก้ไขปัญหา และการตกลงใจ การบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารผ่านกระบวนการศึกษา วิจัยเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย ถือเป็นเชื่อมโยงระหว่าง “ความรู้” กับ “อำนาจ” ผมนึกเข้าใจด้วยกัน เป็นการนำความรู้ไปสร้างผลประโยชน์แก่ประชาชน และต้องอาศัยอำนาจของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายผ่านการศึกษาเชิงระบบ การศึกษาองค์รวม หรือที่เรียกว่า System Science องค์การที่ทำหน้าที่นี้ได้ คือ องค์การสมอง

ประเภทของสถาบันคลังสมอง

อัมพร ชำรงลักษณะ (๒๕๕๖) ได้ศึกษารูปแบบและแนวทางในการจัดตั้งสถาบันคลังสมองด้านความมั่นคงของต่างประเทศ พบว่าจากการคัดเลือกประเทศจำนวน ๑๑ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และประเทศจีน ได้จัดแบ่งประเภทสถาบันคลังสมองได้เป็น ๖ ประเภท ได้แก่

๑. สถาบันคลังสมองวิชาการ เป็นองค์กรที่เน้นหนักทางด้านวิชาการ เน้นการวิจัยและสร้างองค์ความรู้ มีกระบวนการควบคุมการศึกษาวิจัยที่เข้มงวด มีมาตรฐาน ได้รับการยอมรับจากวารสารทางวิชาการ ผลการศึกษา มีความเป็นกลางสูง

๒. สถาบันคลังสมองตามสัญญาจ้าง มีการศึกษาที่มีความลึกซึ้ง ผลการวิจัยอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก

๓. สถาบันคลังสมองผู้สนับสนุน มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับกลุ่มผลประโยชน์ หรือองค์กรเอกชน ผลการวิจัยมีความเอนเอียงไปตามผลประโยชน์ขององค์กรเอกชน ที่ให้การสนับสนุน

๔. สถาบันคลังสมองที่สังกัดหน่วยงานรัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งและได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล ศึกษาวิจัย เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ผู้บริหาร

๕. สถาบันคลังสมองที่สังกัดมหาวิทยาลัย มีความเป็นวิชาการสูง ทำวิจัยในขอบเขตที่แคบ เฉพาะด้าน เช่น ความมั่นคงด้านพลังงาน การป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม การสร้างภาพลักษณ์องค์กร

๖. สถาบันคลังสมองที่สังกัดพรรคการเมือง ได้รับเงินสนับสนุนจากพรรคการเมือง งานวิจัยจึงมุ่งตอบสนองความต้องการของพรรคการเมือง

การเติบโตของ Think Tank

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงที่ทั้งโลกกำลังเผชิญอยู่ก็คือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศนับได้ว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในบริบทอื่น ๆ ที่ภาครัฐและผู้กำหนดนโยบาย ทั้งโลกที่พัฒนาและกำลังพัฒนาต้องเผชิญกับปัญหา ความท้าทาย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เข้าใจได้ มีความน่าเชื่อถือและสามารถเข้าถึงได้และมีประโยชน์ที่จะกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา Think Tank ทั่วโลกได้เพิ่มจำนวนขึ้น มีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ความท้าทายสำหรับสหประชาชาติคือการใช้ประโยชน์จากแหล่งของความรู้ ข้อมูลที่มีอยู่ บริบทด้านความมั่นคงในปัจจุบันประกอบด้วย มีตัวแสดงมากขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้น และมีความขัดแย้งมากขึ้น ชุดความท้าทายที่ Think Tank จะต้องเผชิญกับการท้าทายด้านการแข่งขัน ท้าทายด้านทรัพยากร ท้าทายด้านเทคโนโลยี รวมถึงท้าทายด้านนโยบายเพื่อประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อการคุกคามและแสวงหาโอกาสที่เกิดจากสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ โดยจำนวน Think Tank ที่มีมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกามากถึง ๑,๘๓๕ แห่ง ประเทศไทย มีเพียง ๘ แห่ง ได้แก่ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Chula Global Network, CEERD-Centre for Energy Environment Resources Development., TEI-Thailand Environment Institute Foundation, Asia-Pacific Research and Training Network on Trade และ International Institute for Trade and Development

สภาพสิ่งแวดล้อมด้านความมั่นคงยังคงแปรผันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารมีเป็นจำนวนมากท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประชากรสูงอายุ ความเสี่ยงด้านการใช้พลังงาน ที่สร้างสภาวะโลกร้อน

ผู้เขียนจึงขอให้ผู้นำในกองทัพ นักการทหาร ผู้รู้ นักวิชาการ ผู้สนใจในการพัฒนากองทัพ พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศไทยของเรา ได้ตระหนักถึงพลังแห่งความคิดและพลังแห่งปัญญาเพื่อจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพขึ้นอันเป็นจุดเริ่มต้นให้กองทัพเมืองครุฑที่ทำหน้าที่ในลักษณะสมองของมนุษย์ กองทัพจะมีสติปัญญา รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้เท่าทันภัยคุกคาม รู้เท่าทันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางกระแสแวดล้อมด้านความมั่นคงที่ผันผวน ไม่แน่นอน กำกวม และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การหลอมรวมความสามัคคี การสร้างความเป็นหนึ่งเดิมนั้น จะต้องมีความสามัคคีทางปัญญา สามัคคีทางความคิด เป็นหลักก่อน อาจกล่าวได้ว่าสามัคคีทั้งสภาวะทางปัญญาและสามัคคีทางกายภาพ ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะจีนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคิด การศึกษาวิจัย ประกอบกับการที่จีนพัฒนาอย่างรวดเร็วได้นั้นด้วยการมี Think Tank เกิดขึ้นจำนวนมาก ปรัชญาสำคัญของ Think Tank ด้านความมั่นคงของกองทัพ หรือการจัดให้มีโครงสร้างองค์กรสมองของกองทัพ คือการรวบรวมข้อมูลเชิงระบบนำมาประมวลผลเชิงระบบ ในการรวบรวมนั้นอาจได้แก่ การระดมความสามารถทางสติปัญญาจากนักวิชาการ รวบรวมผลงานทางวิชาการ การระดมสมอง รวบรวมผลการสัมมนา การวิจัยเชิงนโยบายด้านความมั่นคงที่ตอบโจทย์ในการป้องกันประเทศ ป้องกันภัยคุกคาม รองรับสถานการณ์ ได้ทุกระดับความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้กับภาคประชาชน ให้กับรัฐ ให้กับประเทศไทย การบริหารจัดการงานด้านความมั่นคงจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การศึกษาวิจัย การใช้วิจารณญาณบนพื้นฐานข้อมูล จึงจะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งยวดที่ทำให้กองทัพรู้เท่าทันสถานการณ์ รองรับปรับตัวทางยุทธศาสตร์ ทำให้ประเทศชาติอยู่รอดและพัฒนาขึ้นได้อย่างแข็งแกร่ง ท่ามกลางกระแสโลก กระแสสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงในปัจจุบัน

องค์กรสมองของกองทัพ คืออะไร หมายถึงอะไร

องค์กรสมองของกองทัพ คือ องค์กรหนึ่งที่ตั้งขึ้นให้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสมองของมนุษย์ แต่ขยายขอบเขตของการสั่งสมองค์ความรู้ในระดับบุคคล ไปสู่การคิดวิเคราะห์ในงานทางยุทธศาสตร์ งานความมั่นคงอาจมีลักษณะของ Think Tank โดยจัดให้มีทีมสมอง คณะทำงานระดับมัธยมศึกษา หรือกลุ่มคนที่ทำงานเกี่ยวกับการวิจัย เป็นองค์กรที่ใช้ความชำนาญการ (Expertise) และใช้ความคิด (Idea) ในการให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนและการเข้าไปมีอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบาย ด้วยกรอบคำจำกัดความที่มีกรอบที่กว้างและตรงกับสภาพความเป็นจริง องค์กรสมองของกองทัพ หมายถึง “สถาบันที่ทำการวิจัยทางยุทธศาสตร์ วิเคราะห์นโยบายสาธารณะทางยุทธศาสตร์ ทั้งที่เป็นนโยบายภายในหรือนโยบายระหว่างประเทศ ที่กองทัพเข้าไปเกี่ยวข้องหรือเข้าไปมีบทบาทหนา ซึ่งส่งผ่านผลลัพธ์ที่ได้จากองค์กรสมองเสนอแนะเข้าไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่ทำให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจในประเด็นนโยบายสาธารณะทางยุทธศาสตร์ ประเด็นยุทธศาสตร์ ประเด็นความมั่นคง อยู่บนฐานของข้อมูลและความรู้ได้ และเป็นเครื่องชี้แนะแสดงบทบาทในฐานะเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาคมวิชาการและภาคนโยบาย รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ด้วยการแปรงานวิจัยพื้นฐานและงานวิจัยประยุกต์ (Basic and Applied Research) ไปเป็นภาษาและรูปแบบที่น่าเชื่อถือ เข้าใจได้ และเข้าถึงได้สำหรับผู้กำหนดนโยบายและสาธารณชน

บทบาทของ Think Tank หรือองค์กรสมองของกองทัพ

หากกองทัพมีการจัดตั้ง Think Tank หรือองค์กรสมองของกองทัพ จะมีบทบาทสำคัญดังต่อไปนี้

๑. เป็นตัวกลางระหว่างกองทัพกับภาคสาธารณะ โดย Think Tank หรือองค์กรสมอง จะนำความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกองทัพ ความต้องการของ

ประชาชน และความต้องการของกำลังพลในกองทัพเข้าไปสู่กระบวนการในการกำหนดนโยบายของกองทัพ

๒. ให้ข้อมูลที่ค่อนข้างเป็นกลาง และน่าเชื่อถือในกระบวนการโต้เถียงทางนโยบาย การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ให้กับภาคการเมือง การสร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาสังคม

๓. เป็นผู้ค้นหา จำกัดความ และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางนโยบายของกองทัพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ผลกระทบที่กองทัพจะต้องเผชิญ ซึ่งกองทัพ หรือภาคส่วนด้านความมั่นคงอาจจะยังไม่ได้คิดไปถึง นอกจากนั้น ยังมีบทบาทในการติดตาม และประเมินนโยบายของกองทัพในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐ

๔. เนื่องจาก Think Tank เป็นตัวกลางระหว่างกองทัพกับสาธารณชน จึงสามารถทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายแก่สาธารณชนได้เป็นอย่างดี และสิ่งนี้ถือเป็นการให้การศึกษแก่สาธารณชนโดยตรง

๕. ในช่วงของกระบวนการกำหนดนโยบาย Think Tank เป็นเสมือนเวทีของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จากกองทัพเป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากปัญญาชนในการขับเคลื่อนงานด้านความมั่นคงของกองทัพ

๖. มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านความมั่นคงที่มาจากงานศึกษาวิจัยเป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายใด ๆ ของกองทัพเป็นไปโดยอยู่บนฐานของระดับข้อมูล เหตุผลที่มีรอบรู้ และรอบคอบ เท่าทันสถานการณ์

ลักษณะขององค์กรสมองของกองทัพ

กองทัพบริหารงานด้วยระบบงานของฝ่ายอำนวยการ ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยรอง นำเข้ามาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอให้ผู้บังคับบัญชาอนุมัติ กรอบงานจะเป็น

ลักษณะการบริหารงานประจำหรือบริหารงานตามแผนงานประจำปีนับได้ว่ามีลักษณะเป็นการทำงานในลักษณะองค์กรสมอง (Think Tank) อย่างหนึ่ง ที่กระจายอยู่ตามโครงสร้างการจัดหน่วยในทุกระดับทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพตามแผนงานประจำหรือแผนงานรายปี แต่อย่างไรก็ตามระบบงานฝ่ายอำนวยการยังมีข้อจำกัดในแง่ของการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงนโยบาย เชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องใช้ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะที่มีลักษณะหลากหลายเป็นสหวิทยาการทำให้การปรับเปลี่ยนระบบงานของกองทัพในระยะยาวมีข้อจำกัด ส่วนองค์กรสมองที่มีอยู่ในกองทัพมีอยู่ตามหน่วยงานการศึกษาทำการตรวจสอบ ติดตามสถานการณ์ประเมินสภาพแวดล้อมในลักษณะของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ซึ่งไม่ได้เป็นหน่วยในส่วนบัญชาการจึงทำให้เรื่องที่ศึกษาวิจัยเชิงนโยบายไม่ตรงตามความต้องการของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในแต่ละระดับ และไม่ได้นำผลการศึกษาวิจัยเข้าสู่การกำหนดนโยบายของกองทัพ

กองทัพต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง ตั้งแต่ระดับโลกในกรอบสหประชาชาติ ความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน ความเกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้าน ความเกี่ยวข้องกับรัฐบาล ความเกี่ยวข้องด้านการเมือง ประชาชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรที่เป็นตัวแสดงอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถใช้กรอบงานของฝ่ายอำนวยการปกติเข้ามาตอบสนองการทำงานเช่นเดิมได้ กองทัพจำเป็นต้องบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีมากอย่างยิ่งในปัจจุบัน มีศักยภาพในการเลือกสรร วิเคราะห์ คัดกรอง ประเมินค่า ตีความ ดำเนินกรรมวิธีต่อข้อมูลข่าวสารจนเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ต่อการตกลงใจ ปรับวงรอบระบบการปฏิบัติงานของกองทัพที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่ประเทศ ภูมิภาค เชื่อมโยงไปยังระดับโลก หากเปรียบเทียบกับร่างกายมนุษย์แล้วเปรียบได้กับสมองของมนุษย์ที่ทำหน้าที่คิด วิเคราะห์ รวบรวม ประเมินค่า เชื่อมโยง รับรู้จากระบบ

ประสาททั้งร่างกายเข้าด้วยกัน ภายใต้อสภาพแวดล้อมด้านข้อมูลข่าวสารในโลกยุคปัจจุบัน องค์กรสมองของกองทัพจึงมีลักษณะสำคัญดังนี้

๑. เป็นองค์กรสมองในระบบการวางแผนยุทธศาสตร์ในอนาคตเพื่อประเมินภัยคุกคามให้แม่นยำ นำผลการประเมินมาใช้ในการกำหนดรูปแบบการใช้กำลัง กำหนดขีดความสามารถที่ต้องการ และการจัดเตรียมกำลังทางยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภัยคุกคามตอบสนองผลประโยชน์ชาติ ตอบสนองวัตถุประสงค์ทางทหารของกองทัพเป็นการช่วงชิง แสวงโอกาส นำไปสู่การชนะทางยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธีอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน ตลอดกาล และอย่างยั่งยืน

๒. เป็นศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ จัดสรรหาสุนทรีย์รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอประเด็นต่าง ๆ ด้านความมั่นคงที่กองทัพต้องการ และพัฒนาระบบการประเมิน ประเมินผลกระทบระยะยาว ระบบการวางแผนยุทธศาสตร์ในอนาคตของกองทัพ เป็นหน่วยในการประเมินภัยคุกคามระยะยาวในอนาคตให้แม่นยำ องค์กรนี้จะผนวกเอาผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงที่หลากหลายเข้ามาไว้ในองค์กร ปฏิบัติงานที่มีลักษณะที่แตกต่างจากระบบฝ่ายอำนวยการปกติ ซึ่งงานฝ่ายอำนวยการมีข้อจำกัดจำเป็นต้องใช้องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญ รวมระบบการประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่มีมิติที่กว้างขวาง และหลากหลาย เข้าไว้ด้วยกัน

๓. เป็นองค์กรตามแนวความคิดระบบ Network Centric ในการเชื่อมโยงการย้ายศูนย์อำนาจจากผู้ที่ครองทรัพยากร ครอบครองทรัพย์สินไปยังผู้ครอบครององค์ความรู้ กองทัพจะมีขีดความสามารถในการปรับตัวได้สูง ซึ่งเป็นหน่วยเอกประสงค์ เป็นการปฏิรูประบบงานข่าวกรอง ครอบคลุมทั้งข่าวกรองยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธี เชื่อมโยงภารกิจได้อย่างหลากหลาย (Multipurpose Force) สอดคล้องและรองรับต่อภัยคุกคามทุกรูปแบบ

ในทุกกระดับความขัดแย้ง ครอบคลุม พันธกิจการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การพัฒนาประเทศและการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม

๔. องค์กรสมองของกองทัพจะเป็นหน่วยที่ยังรู้สถานการณ์ในอนาคตได้อย่างแน่ชัด ทำให้กองทัพมีศักยภาพสูงขึ้นเท่าทันสถานการณ์ เป็นองค์กรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในแง่ของการมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันทำให้กองทัพมีความสามารถในการรองรับปรับตัวทางยุทธศาสตร์ได้สูง เป็นการชดเชยข้อจำกัดด้านทรัพยากรงบประมาณ องค์กรดังกล่าวจะช่วยยกระดับการปฏิบัติงานของกองทัพ ทำให้การปฏิบัติงานของกองทัพเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพสูงยิ่ง ทำให้กองทัพพัฒนาพิสัยอำนาจและส่งพิสัยอำนาจถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกองทัพได้อย่างกว้างขวาง เป็นการปฏิบัติงานความมั่นคงที่มีคุณค่าเชื่อมโยงกับประชาชน ช่วยเหลือประชาชนในการรองรับปรับตัวให้มีภูมิคุ้มกันจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สรุป

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านความมั่นคงเกี่ยวข้องกับพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงทำให้กองทัพต้องพัฒนาศักยภาพรองรับบริบทของข้อมูลข่าวสารที่มีจำนวนมากและหลากหลายมุ่งเอาชนะฝ่ายตรงข้ามทั้งกายภาพและเอาชนะทางความคิด

กองทัพอังกฤษได้ตระหนักและได้จัดตั้งองค์กรสมอง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดการจัดตั้งองค์กรสมองในประเทศอื่น ๆ โดยมีการเติบโตขององค์กรสมองเพิ่มมากขึ้น และมีมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา องค์กรสมองจะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับกองทัพในบทบาทขององค์กรสมองของกองทัพจะเป็นเครื่องมือในการเอาชนะทางสังคม เอาชนะทางความคิด ครอบคลุมงานด้านความมั่นคงที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดีและกองทัพสามารถเป็นศูนย์กลางในการสร้างความมีเอกภาพในชาติขึ้นได้ จึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นที่กองทัพจะต้องพิจารณาจัดตั้งองค์กรสมองของกองทัพขึ้นอย่างเร่งด่วนเพื่อให้กองทัพมีศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคง ดำรงอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ดำรงอยู่อย่างเท่าทันสถานการณ์ เชื่อมโยงไปสู่การเอาชนะสภาวะสงครามได้ในทุกระดับความขัดแย้ง พัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความมั่นคงที่ไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องจัดตั้งให้เป็นองค์กรขนาดเล็ก ให้เป็นหน่วยงานกลางของกองทัพขึ้น มีการจัดโครงสร้างสถาบันคลังสมองแบบอิสระ ซึ่งอาจจัดให้มีการบริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารหรือตัวแทนของส่วนราชการอื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการ มีลักษณะคล่องตัวในการทำงานของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่อ่อนตัวไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- ไตรรงค์ ทองเนื้อสูง. (๒๕๕๓). หลักนियมการปฏิบัติการทางบกของกองทัพอังกฤษ. *เอกสารเผยแพร่ความรู้ยศ.ทบ.*
- ทรงศักดิ์ สายเชื้อ. (๒๕๕๔). *ว่าด้วย Think Tank ตอนที่ ๑-๖*, สืบค้นเมื่อ ๑ มี.ค.๖๐, จาก <http://www.siamintelligence.com/songsak-interview>
- ทรงศักดิ์ สายเชื้อ. (๒๕๕๔). *Think Tank จะเป็นเครื่องมือนำเสนอความคิดให้ส่วนราชการ*. สืบค้นเมื่อ ๑ มี.ค.๖๐, จาก <http://www.siamintelligence.com/songsak-interview>
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (๒๕๔๘). *การพัฒนาองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลง*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). บริษัทดวงกมล จำกัด.
- ภาคภูมิ ทิพคุณ. (๒๕๕๒, กรกฎาคม ๑๖). กรุงเทพฯธุรกิจออนไลน์.
- ภาคภูมิ ทิพคุณ. *บทบาทของ Think Tank ที่มีต่อการพัฒนาภาคประชาสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ ๑ มี.ค.๖๐, จาก <http://transform.in.th/change-agents/phakpoom-tippakoon>
- อัมพร ชำรงลักษณ์. (๒๕๕๖). *สถาบันคลังสมองด้านความมั่นคง: รูปแบบและแนวทางในการจัดตั้งสถาบันคลังสมองด้านความมั่นคงต่างประเทศ*. *วารสารธรรมศาสตร์*.
- James G. McGann. (2015). *Global Go To Think Tank Index Report*, University of Pennsylvania.
- Peter F Dructer: 2537, อ้างถึงใน สุพจน์ ทราญแก้ว : ๒๕๔๕, หน้า ๔.